

CZU: 343.98:577.213.3

BAZA DE DATE ADN ESENȚA ȘI IMPORTANȚA

Iurie Bulai

doctor în drept, conferențiar universitar al Catedrei Procedură penală, criminalistică
și securitate informațională, Academia MAI "Ștefan cel Mare"

Articolul este consacrat aspectelor ce țin de evidențele/baza de date ADN.

Autorii scot în evidență importanța bazei de date ADN precum și unele opinii vizavi de criteriile de completare a acesteia. Sunt abordate aspecte ce țin de experiența legislativă și doctrinară a țărilor cu experiență, precum și controversele existente din domeniul vizat. Sunt abordate opiniile ce țin de criteriile de completare și subiecții ce pot servi elemente componente ale evidenței ADN. Experiența statelor europene, ale SUA pot oferi retrospective benefice ale domeniului în vederea valorificării pozitive ale acesteia.

Autorii menționează necesitatea creării unei asemenea baze de date precum și necesitatea completării exhaustive ale acesteia.

Cuvinte cheie : genetica, analiza ADN, legea privind evidența ADN, evidența ADN, baza de date ADN.

The article is devoted to the aspects related to the DNA records / database. The authors highlight the importance of the DNA database as well as some opinions regarding the criteria for completing it. Issues related to the legislative and doctrinal experience of experienced countries are addressed, as well as the existing controversies in the field concerned. Opinions related to the completion criteria and subjects that can serve as components of DNA evidence are addressed. The experience of the European states, of the USA can offer beneficial retrospectives of the field in order to capitalize on it positively. The authors mention the need to create such a database as well as the need to complete it exhaustively.

Keywords: genetics, DNA analysis, DNA evidence law, DNA evidence, DNA database.

Schimbarea tipului, structurii criminalității, perfecționarea sistemului de protecție juridică a persoanei a generat în cadrul organelor de ocrotire a dreptului nevoia de utilizare a dovezilor obiective obținute prin metode și mijloace generate de expertize și evidențele criminalistice, precum și a generat necesitatea îmbunătățirii continue a calității eficienței evidențelor criminalistice.

Genericul metodelor utilizate în criminalistică și științele naturale și tehnice este în continuă creștere.

În prezent, cea mai eficientă și modernă metodă de studiere a urmelor de origine biologică, care este utilizată pentru a demonstra implicarea unui suspect într-o infracțiune comisă, este metoda genotiposcopiei în examinarea biologică sau analiza ADN, adică studiul microparticulelor la nivelul celular. Această metodă, bazată pe cercetarea urmelor/particulelor de sânge, salivă, spermă, celule epiteliale, părți ale țesuturilor și organelor umane, părului, face posibilă cu o probabilitate sută la sută să se identifice identitatea infractorului și să dovedească în mod eficient implicarea acestuia în săvârșirea acțiunilor ilegale.

R. Moldova este la început de cale în acest domeniu și considerăm că ar fi bine să se ea în considerație experiența altor state care deja de o perioadă de timp utilizează aceste metode de cercetare și identificare care ne-ar permite omiterea lacunelor și crearea unui sistem de identificare ADN viabil și eficient. Din sistem fac parte atât expertiza ADN cât și evidența/ bazele de date ADN.

Un aspect principal de bază, care condiționează dezvoltarea, îmbunătățirea și eficientizarea utilizării înregistrării/evidenței genetice în R. Moldova este reglementarea juridică acesteia. În acest context ținem să specificăm aspecte deja abordate de către alte state.

Astfel, la moment marea majoritate din cele mai dezvoltate țări au dezvoltat și aprobat cadrul legislativ pentru înregistrarea genomică și a desfășurat o rețea de laboratoare ADN suficientă pentru nevoile organelor de drept care, la rândul său, a făcut posibilă formarea băncilor/evidențelor naționale de date ADN.

Respectiv în SUA Legea : Legea privind identificarea ADN din 1994 reglementează identificarea

și autorizează stabilirea unui indice național de: (1) înregistrări de identificare ADN ale persoanelor condamnate pentru infracțiuni, (2) analize ale probelor de ADN recuperate din locurile crimei și (3) analize ale probelor de ADN recuperate din rămășițe umane neidentificate [5].

Acest act a suferit ulterior numeroase modificări în diferite perioade, spre exemplu una dintre acestea: Legea justiției pentru toți din 2004. Această lege a instituit modificări semnificative la Legea privind identificarea ADN din 1994, inclusiv: crearea unui nou indice al persoanelor inculpate; extinderea infracțiunilor pentru care se colectează probe de la infractorii federali și militari; îmbunătățirea sancțiunilor penale pentru utilizarea neautorizată a NDIS(baza de date ADN); autorizarea căutărilor unice de la tastatură de către toți participanții la NDIS a eșantioanelor care nu sunt incluse în mod normal în NDIS (cu excepția eșantioanelor de eliminare depuse voluntar); ștergerea cerinței separate pentru testele de competență externe semestriale (deși a păstrat cerința separată pentru auditurile externe bianuale); cerința ca laboratoarele criminalistice de stat și locale să fie acreditate de un program recunoscut la nivel național în termen de 2 ani de la adoptare (30 octombrie 2006); și cerința ca FBI să raporteze Congresului orice planuri de modificare a „markerilor genetici de bază” cu 180 de zile înainte ca această modificare să intre în vigoare [6]; actul prin ADN din 2005 – care Modifică Legea privind identificarea ADN din 1994 pentru a abroga dispozițiile care interzic profilurile ADN (acid dezoxiribonucleic) de la arestați care nu au fost acuzați într-un act de acuzare sau informații cu o infracțiune și probe de ADN care sunt supuse voluntar doar pentru eliminare pentru a fi incluse în Sistemul Național de Index ADN [8].

În Marea Britanie în anul 1994 adoptă Legea privind justiția penală și ordinea publică(CJPOA) a permis stabilirea NDNAD. Legea a schimbat regulile privind colectarea probelor de țesut reclasificând probele de salivă și tampoanele de gură ca neintime și schimbând circumstanțele în care o probă neintimă putea fi prelevată fără consimțământ [9]. Ținem să menționăm că ambele acte legislative au survenit numeroase modificări care modifică suplinează cazurile, condițiile și subiecții cărora li se prelevă probele ADN.

În Federația Rusă acesta este Legea din 03.12.2008 Nr. 242-FZ „Cu privire la înregistrarea genomică de stat în Federația rusă „.

Astfel, actele în vigoare reglementează cazurile condițiile, subiecții supuși (inclusive obligator) termenii de păstrare a datelor ADN în evidența corespunzătoare.

Acest fapt a dus la crearea bazelor de date ADN naționale. Statele străine folosesc de mult timp baze de date ADN pentru a investiga infracțiunile. De exemplu, sistemul combinat de indicatori ADN (CODIS, NDIS) funcționează în SUA din 1998, baza de date națională ADN (NDNAD) funcționează în Marea Britanie din 1995, iar baza de date Fichier funcționează în Franța din 1998. National Automatische des Empreintes Genetiques (FNAEG), National Criminal Investigation DNA Database (NCIDD) funcționează în Australia din 2001 etc. [3, p.117-121].

Baza de date națională ADN (NDNAD) a fost creată cu mult timp în urmă și în timpul existenței sale a primit o mare dezvoltare. La 31 decembrie 2017, acest sistem are 6.151.5.931 de profiluri înregistrate [10].

În SUA este menținut sistemul combinat de indicatori ADN (CODIS). Până în 2017, baza de date conținea profiluri de 12.560.538 infractori, 2.495.030 profiluri ADN ale persoanelor reținute (arestate) și 733.051 profiluri ADN obținute în studiul urmelor capturate de pe locurile crimei - un total de 15 788 619 profiluri genetice, ceea ce reprezintă aproximativ 5% din populația SUA. US Genome Registration Act 1994 (42 USC §14132) prevede următoarele categorii de date ADN care pot fi incluse în CODIS: persoane condamnate pentru o infracțiune; persoanele care au fost acuzate; Mostre de ADN obținute la locul faptei; Probe de ADN din rămășițe umane neidentificate; a colectat voluntar mostre de ADN de la rudele celor dispăruți. De asemenea sunt selectate probe de la soldații americani ce pleacă în emisiuni în afara țării și rudele acestora.

În legea Federației Ruse este prevăzut după cum am menționat colectarea probelor ADN atât benevol cât și forțat sau obligator. Astfel, înregistrarea genomică obligatorie de stat este supusă conform (articolul 7 din lege):1. Persoanele condamnate și care execută o pedeapsă cu închisoarea pentru săvârșirea unor infracțiuni grave, precum și categoriile de infracțiuni împotriva inviolabilității sexuale și a libertății sexuale a individului; 2. Persoane neidentificate al căror material biologic a fost ridicat în cur-

sul acțiunilor de urmărire penală. 3. Cadavre neidentificate. Punerea în aplicare a funcțiilor de efectuare a înregistrării genomice obligatorii de stat este încredințată subdiviziunilor criminalistice ale organelor de afaceri interne și ale Serviciului Federal Penitenciar [1]. Și în cazul legislației ruse de asemenea au fost înaintate propuneri de modificare și completare.

Astfel, în Federația Rusă a fost înaintat un proiect de modificare a legii. Acest proiect extinde lista persoanelor supuse înregistrării genomice obligatorii de stat, în detrimentul persoanelor condamnate și care execută o pedeapsă pentru săvârșirea infracțiunilor, precum și a celor care au executat anterior o pedeapsă pentru săvârșirea infracțiunilor grave sau mai ales grave, dar nu au trecut înregistrarea genomică obligatorie a statului și persoanele suspectate de săvârșirea unei infracțiuni, acuzate de săvârșirea unei infracțiuni, supuse arestării administrative[2].

În unele țări ca spre exemplu Emiratele arabe Unite, Islanda înregistrării obligatorii în evidența ADN a fost supusă întraga populație.

În acest context considerăm rezonabilă opinia cercetătorului rus, I.O. Perepecina care specifică că: „eficacitatea utilizării unei baze de date este cu atât mai mare cu cât mai multe cuprinde genotipuri cu care se face comparație” [4, p.16-22].

Astfel, SUA, Marea Britanie, Federația Rusă ș.a. state europene ce se confruntă cu problema migrației, abordează un aspect ce se tinde de a fi introdus în evidența AND: - migranții sau persoanelor ce vizitează, traversează teritoriul acestor state.

Cu privire la genul și categoriile de persoane ce pot servi ca subiecți ai evidenței ADN sunt atât susținători cât și oponenți. Astfel, în polemicele pe marginea acestui subiect, unii adversari cred că introducerea în evidența ADN-ului, restricționează drepturile și libertățile persoanei. În plus, în opinia lor, faptul înregistrării ADN a unei persoane îl stigmatizează ca un potențial criminal.

Fără îndoială, o astfel de poziție cu privire la această problemă are dreptul de a exista, dar nu trebuie să se uite faptul că scopul creării și menținerii evidențelor de date ADN, pe lângă preîntâmpinare, descoperire și investigarea infracțiunilor este depistarea cetățenilor dispăruți, identificarea cadavrelor neidentificate, identificarea relațiilor de rudenie.

Aceste obiective servesc drept măsură pentru asigurarea siguranței oamenilor înșiși. De exemplu, în cazurile în care identificarea unei persoane este posibilă numai cu ajutorul metodei de analiză ADN (accident de avion, dezastre naturale, acte teroriste etc.). Inconsistența argumentelor despre restricționarea drepturilor, ca urmare a înregistrării genomice, se confirmă de faptul că evidențele ADN nu poartă informații semnificative despre persoană (fenotip, naționalitate, date privind prezența bolilor etc.).

În plus, este puțin abordată o altă latură pozitivă a utilizării posibilitățile examinărilor ADN, care se desfășoară în pentru a proteja persoana de abuzuri ilegale și nejustificate din partea organelor de drept. Practica străină de a realiza acest tip de expertiză cu privire la infracțiunile din anii trecuți se dovedește exclusiv efectul pozitiv atunci când persoanele sunt subiecți ai urmăririi penale și sunt exclus din lista bănușilor sau eliberați după mulți ani petrecuți în locuri de detenție, ca rezultat al examinărilor ADN. De exemplu, în Statele Unite ca rezultat al cercetărilor ADN într-o perioadă scurtă de timp a permis să se achite sute de persoane.

Realitățile R. Moldova denotă o fluctuație masivă a populației și migranților, introducerea expertizei și evidențelor ADN ar permite soluționarea atât a aspectelor de preventive cât și identificare a persoanelor și cercetare a infracțiunilor specificate mai sus. Tendința globală generală de dezvoltare evidențelor presupune extinderea integrării cu altele resurse informaționale, în principal cu alte evidențe criminalistice, de identificare a persoanei (de exemplu, dactiloscopică, de portrete subiective).

Astfel, spre exemplu România la nivel comunitar (parte a UE), la data de 9 octombrie 2009 a fost emisă Cea de-a 7-a Decizie a Comitetului de Miniștri, în contextul prevederilor art. 43 din Tratatul de la Prüm. Conform acestei decizii, România a operaționalizat schimbul automat de date genetice (compararea automată a profilurilor ADN). Începând cu data de 14 mai 2013, România a fost declarată operațională pentru schimbul automat de date dactiloscopice conform Deciziei Consiliului (2008/615/JAI), prin aplicarea integrală a dispozițiilor generale privind protecția datelor, moment din care poate primi și furniza date cu caracter personal. Poliția Română a întreprins toate demersurile pentru operaționalizarea inter-

feței Prumm, destinată schimbului automat de date dactiloscopice și ADN la nivel european. Institutul Național de Criminalistică a fost desemnat Punct Național de Contact pentru căutările automatizate de date. [7].

În contextual celor expuse precum și luând în considerație fluctuația stării criminogene din R. Moldova, a migrației masive a cetățenilor, apatrizilor, impun în opinia noastră realizarea următoarelor aspecte: - elaborării unei legi care ar cuprinde criteriile de completare, precum și o listă obiectivă și exhaustivă a subiecților evidenței ADN; - instituția abilitată și competențele acesteia; - completarea evidenței ADN trebuie să fie realizate în două etape, la etapa inițială supunerii partial-obligatorii înregistrării în evidența ADN a R. Moldova a următoarelor categorii de persoane: - condamnate/bănuite în comiterea infracțiunilor; contravențiilor; persoanele care părăsesc teritoriul R. Moldova, migranții și persoanele cu viza de reședință mai mult de 14 zile pe teritoriul R. Moldova; la etapa ulterioară similar cu aspectele de biometrie din alte țări să fie supuse înregistrării obligatorii toți cetățenii R. Moldova fapt realizat în favoarea protecției drepturilor și libertăților cetățenilor; - racordarea bazelor de date naționale ADN la cele europene și internaționale.

În fine considerăm că experiența altor state, precum și unele aspect ce trezesc polemici vot fi benefice de a le lua în calcul la elaborarea legislației cît și ce vizează procesul implementării expertizei și evidențelor ADN în R. Moldova.

Bibliografie:

1. **Федеральный закон от 03.12.2008 г. № 242-ФЗ** О государственной геномной регистрации в Российской Федерации. <http://www.kremlin.ru/acts/bank/28469>; pravo.gov.ru
2. Постановление Правительства РФ от 11.10.2011 N 828 «Об утверждении Положения о порядке проведения обязательной государственной геномной регистрации лиц, осужденных и отбывающих наказание в виде лишения свободы» // <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online>
3. Жога Е.Ю. Роль государственной геномной регистрации в предупреждении, раскрытии и расследовании преступлений / Е.Ю. Жога, А.Ю. Васенин, И.А. Варченко // Гуманитарные, соци-ально-экономические и общественные науки. – 2017. – № 6–7. – С. 117–121.
4. Перепечина И.О. Федеральный закон «О государственной геномной регистрации в Российской Федерации»: правовые и криминалистические аспекты / И.О. Перепечина // Вестник криминалистики. – 2010. – Вып. 1 (33). – С. 16–22.
5. <https://oig.justice.gov/reports/FBI/a0632/laws.htm#:~:text=The%20DNA%20Identification%20Act%20of,recovered%20from> consultat 03.09.2021 orele 14.09
6. <https://oig.justice.gov/reports/FBI/a0632/laws>. **Vulnerabilități operaționale și de laborator ale sistemului de index ADN combinat Raport de audit 06 mai 2006 Biroul inspectorului general** [htm#:~:text=The%20DNA%20Identification%20Act%20of,recovered%20from%20unidentified%20human%20remains](https://oig.justice.gov/reports/FBI/a0632/laws.htm#:~:text=The%20DNA%20Identification%20Act%20of,recovered%20from%20unidentified%20human%20remains)
7. <https://www.mai.gov.ro/cooperare-europeana-criminalistica-pentru-identificarea-autorilor-de-infracțiuni> consultat 03.09.2021 orele 15.43
8. <https://www.congress.gov/bill/109th-congress/senate-bill/1606#:~:text=DNA%20Fingerprint%20Act%20of%202005%20-%20A> consultat 03.09.2021 orele 14.15
9. <http://www.genewatch.org/sub-537968> consultat 03.09.2021 orele 14.21
10. Site-ul oficial al Guvernului Regatului Unit [Resursă electronică]. URL: <https://www.gov.uk/>